

اسلام مجروری

مجلد : درونی بر عیانت و عیانتی بر دریا در

جلد ۳۲ صافی ۵۲ ۷ جاذبی الاول ۱۳۳۰
۱ مارت ۱۳۳۲ مدیری : حلیم ثابت

جلد : ۵

قرآنہ کرم

سورۃ لسانک ۱۱۱ نجی آیتدن ۱۲۴ نجی آیت قدر مفہوما ترجمہ

[حاشیہ لی مفہوم قرآنندن]

مرحوم ناسرلی رفعت

کرم

علم کلام تاریخی

[مقدمہ دین سکرا : عقیدہ صحابی]

قرہ حصار صاحب مبعوثی مدرس محمد کامی

اسلام اجتماعی

[اسلامیت و عصری مذہب] ... *

[خرسیتان جمعیتلر دہ حکومت سیاسیہ نك روحانی حکومتہ اولان مناسبت

طرز نوری . بطور نونك اسلام تشکیلانہ مقایسہ . ملنر و مستقل دولنلرک آنجانی

اسلام تشکیلانہ اتلاف ایدیلہ یلہ چکی]

امروز

شعلاق دہ کیشیری ؟ الش ایل سنجانی معارف مدیری :

بسم آتلا

نسخہ ۶۰ بارہ در

توزیع یری زمان کتب خانہ سیدر

نجم استنبان مطبعی

و (۱۱۶) ر (۱۱۷) انزل الله الیهن غیری به عبادتہن انہو دیشی بتلہ (۱) و اللہک مظهر لغتی اولوب [سنک قولارندن نصیب مقرر الہیم ، انلری اضلال ایدیم . انلری انبیہلہ دوشوریم ، انلہ جاربالرینک قولالری کسمکی (۲) و اللہک خلق ایتدیکنی تفسیر ایتمکی (۴) امر ایدیم] دین شیطان متمردہ در . کیم کہ اللہک غیری به عبادت و شیطانہ اطاعت ایدرسہ آچقندن آجیغہ زیان ایلہ خسرا ندہ قالور . (۱۱۸) شیطان انلہ وعد ایدر امنیت ویرر حالبوکہ وعدی غرووردن بشقہ برشی دکلدور . (۱۱۹) بونلرک ماوالری جہنمدن اندن عدول ایلہ پرکرزکام بولہمازلر (۱۲۰) ایمان ایدوبدہ اعمال صالحہ ایشیلنلری ایسہ التلرندن ایرمقلر جریان ایدن جتلمہ ادخال ایدہ جگیز ، اورادہ ابدی ، مخلد ، قالہ جقلردر جناب حق ، حق ایلہ وعد ایلر ، آیا اندن دہا طوغری سویلر کیم واردر (۱۲۱) بو وعدلہ نائلیت نوسزک انیہ کز ؛ نەدہ اول اهل کتابک ارزولریلہ اولور . اکا ایمان و عمل صالح کر کدور . کیم کہ برسیئہ ایشلرسہ انکله مجازات اولنور و اول کیمہ ایچون جناب حقندن غیری ولی و نصیر بولنماز (۱۲۲) مؤمن اولان قادین وار ککدن هر کیم کہ عمل صالح ایشلرسہ جتہ کیرر و برتقیر (۳) قدر ظلم کلز (۱۲۳) کمال اخلاص ایلہ اسلام اولوب اللہ تقویض امور ایدن و محسن اولان و اللہک کندینہ خلیل اتخا ایلدیکی ابراہیمک ملتہ تبعیت ایلنیدن کوزل ذین صاحبی کیم اولہ ییلور (۱۲۴) سہاوت وارضدہ اولانلرک جلمہ سی اللہکدر و ذات اجل اعلا سی مرشی فی محیطدر .

علم کلام تاریخی

— ۲ —

قران کریمک ذات باری حقندہ کی توصیفاتی حقیقہ عالیدر . بو کتاب آلمی واجب الوجودی ، ذات الوہیتی ایچون ثابت اولان کالات ایلہ توصیف (۱) بونلرک زممنجہ ملائکہ ثابت الله دبدکلرندن بتلریندہ مؤنس اعتباریلہ بونلرہ بکرمہ درلردی .

(۲) دوملرک قولالرنی یارمق وکسک نسل قیچی

(۳) خرما چکرده کندنہ کی انجہ ایلمک

ایتمکے برابر ذات باریدن منسوب اولوب شان الہی بہ لایق اولیان نقصانلر دندہ تزیہی متضمندر .

واقعدہ کالات ایچون بر حد و غایہ تعینی ممکن اولدیغندن کلامیون نصوصده وارد اولانلری سکر اصلہ ارجاع ایله آنلرہ (صفات ثبوتیہ) و (صفات وجودیہ) اسمیہ ایتملرکہ « حیات ، علم ، سمع ، بصر ، ارادہ ، قدرت ، کلام ، تکوین ، صقلندن عبارتدر . ینہ کلامیون ذات باری حقتدہ تزیہاتی دہ « قدم ، بقا ، وحدانیت ، مخالفت حوادث ، اولوق اوزرہ دوت اصلہ ارجاع ایله بونلری دہ (صفات سلبیہ) و (صفات تزیہیہ) نامیلہ یاد ایتملرکدر . نصلکہ ذات باریک اولوق ایچون بر مبدأ بولماسی ، وجودندہ هیچ بر موجود سبق ایتماسی (قدم) اصلہ ، سکرہ کندیس ایچون آخر ومنتہا بولماسی ، وجودینہ فنا و زوال عارض اولماسی (بقا) اصلہ راجع تزیہلر در . (وحدانیت) ایله دہ ذات الله وجودندہ مستقل اولوب خالقیت والوہیتدہ شریکی بولنامق کی تزیہات قصد ایدلشد . دردنجی وصف اولان (مخالفت حوادث) دہ جناب حقہ نہ ذاتندہ ونده خواص الوہیتدن بر خاصہ سندہ حادثات موجوددن هیچ بر حادثک ثنائل و مشایہ اولماسی مقصوددر . بناءً علیہ جناب حقک جسم وجودہر اولدینی ، نہ بر مکنندہ متسکن ونده کندیبی اوزرینہ زمان جریان ایتمدیک ، حرکت وانتقال ، اتصال وانفصال ، حلول واتحاد ، الوان و اشکال ایله اتعاق کی اوصاف حادثاتدن هیچ بر وصفک ذات الله ثبوتی صحیح اولدینی و دہا بونلرک امثالی تزیہات مخالفت حوادث اصلہ راجعدر .

صفات الہیہ حقتدہ یو ، بر خلاصہ دن عبارتدر . قرآن کریمک بوالہی توصیفاتی ایله برابر سمع ، بصر ، ارادہ ، قدرت ، کلام کی صقلندہ اسماً اولسہ ییلہ صفات بشریہ نک دہ مشارکتی بولنسی بوصقلر حقتدہ بحث و مناظرہ یہ وسیلہ اولہ ییلوردی . بونلر حقیقی صقلنمیدر ؟ یوقسہ اعتباری شیلر میدر ؟ ذات باریک عینیمیدر لر ؟ یا خود غیریمیدر لر ؟ کی تحقیقہ کیریشیلہ ییلوردی . بر دہ جناب حقہ « استواء علی العرش » کی خواص حوادث اولان کیفیات

مخصوصه استاد ، دوجه ، ید ، جلاخلر اثبات ایدیلوردی . کرچه بو نوع خبرلر ، معناسی سامع نظرندمه کسب وضوح ایدن ، تفسیر و بیانیه محتاج اولیان نصوص محکمه دن اولیوب متشابهات قرآنیه دن بولندیغیینه کتاب الهینک تبلیغاتی جهلسندن ایسه ده هر نه صورته اولورسه اولسون بوده خصما ایچون وسیله جدال اوله ییلوردی .

بولردن بشقه انساندن صدور ایدن اختیاری فعللرک خلق و ایجادنده و قدرله اختیار و اکتساب بشرک تألیفی ، بو آواده قرآندمه وارد اولان امر و نهیلرک ، حسنات و سیآتیه ترتیب ایدر وعد و وعیدلرک نظر دقته آنغسی اهل علمه واسع برزمین اجتهاد اوله ییلوردی .

ایشته بولرله امثالی مسائل حقنده جریان ایدن بحث و نظرلرله مسأله مختلفه کلامیه میدانه کشدور . اشو فرقلر علماسی آرمسندمه مباحثه لرجه دأ عمیقدر . تقدیرلره نیرا قانون مناظره یه رعایت ، مخالفله بخش ایدیلان حریت ، حق و وصول ایچون التزام اولان جدیت ادیان سائر کلامیونی آرمسندمه کوریه مز . ذیلله ییلورکه بو صورته کلام منحصر آ اسلامک خصوصاتندور . بو کون اسلام کتبخانه عرفاتی ترین ایدن آثار مجله دن بر قسم مهمتی مسأله میذکورمه علماسی آرمسندمه کی بحث و نظرله توسیعاً یازیلان کتب کلامیه تشکیل ایدرکه ایلری ده بو کتابلرک طبعاتندن ده بحث ایتمک ایستور .

علم کلام تاریخی حقنده کی موضوعمز ، عصر نیویدن زمانمزه کتله قدر فرق متعدد اسلامیه تک احکام اعتقادییه بی صورت تلقینی بیاندن و یوبابده توارد ایدن شیهاتی و کیفیت ازاله لرینی عائد اولدقلری عصرلرده رجال معروفه وسیله اراشه دن عبارت اولوب نفس علم ایله احتوا ایندیکی مباحثک تدقیق بعضاً تبعی ، بعضاً ده هیچ ملزم اولدیغندن شو مقدمه دن صکره مقصده باشلا یوروز .

عقیده صحابی

عصر جلیل نیویده اصحاب کرام بر عقیده ده ایدیلر . چونکه اصحاب کرام شرفیاب اولدقلری معاصرت جلیله فیض و برکاتیه و جلاللرته صفوت

وایمان واعتقاد لرنده يك زیاده بر قوت وار اییدی . بتون احکام دینه لرینی
مشکات نبوتدن اخذایدرلر و مسائل اعتقادیه لرینی اوصورتله قبول و تصدیق
ایدرلردی . صفات الهیه و امثالی مسائلده نصوص محکمه دن استفاد اولان
معانی ظاهره بی ادراک ایله مثلاً جناب حقك عالم ، قادر اولدینقی قبول
ایدرلردی . صفات الهیه نکی ذات باری اوزرینه زائد اولوب اولدینقی و صفات
حقیقه و یا اعتباریه دن بولنوب بولمادیقی خاطر لرینه بیله کله زدی .

آنحقی دور پیغمبریده بولان منافق لرك معتقداتی البتده عقائد اهل ایمانه
توافق ایتیموردی . آنلر ظاهرده مسلمان اولمشلردی . حقیقته نفاق لرینی
کیزلرلردی . طرف پیغمبریدن تبلیغ بیوریلان امر و نهی لره قارشى ابراز
خشونتله برچوق احوالده جدال باطلده بولنورلر و تولید مسائل ایله اشتغال
ایدرلردی . اخیراً عقائد خصوصنده ظهور ایدن اختلافادن بر قسمنك
سبب و منشأی او منافق لرك طرفدن احداث ایدیلن شهلردر و قرآن کریمك
برچوق موضع لرنده آنلردن بحث بیورلشدور . از جمله احد غزاسنده تبعیه
نبوی موجب حركت ایدیه رك عساكر محمدیه نك انهرامی اوزرینه بونلرك
فصل امارتفاق ایتدكری و طرف پیغمبریدن نه یولده مقابله اولندینقی سورة
آل عمرانده شوصورتله حکایه بیورلمقده در :

منافق لرك : (يقولون هل لنا من الامر من شيء = ای مسلمانلر !
کور بیورسکریا ، نصرت و غلبه دن بزه برشی وارمی ؟ دیورلردی .
جواباً : (قل ان الامر كله لله = حبیب ! نصر و ظفر ، قضا و قدر
کاملاً جناب حقك یدقدرتند . اولوب دلدیکی کی نصرت ایتدیکنی و نتیجه ده
عسکر لرمزك ینه غالب بولندینقی آکلات ، بیورلشدور .
— : (يقولون لو كان لنا من الامر ماقتلنا ههنا = اگر محمدك وعد
ایتدیکی کی نصرت مسلمانلره هاند اولسه یدی بز بومرکده قتل اولمازدقی
دیورلردی .

— : (قل لو كنتم في بيوتكم لبرز الذين كتب عليهم القتل الى مضاجعهم =
سر ، مدینه ده اولریکزد بولنیدیکز شو مرکده قتل مقدور اولانلرینه

حیقار، چارہ سزا حد دہ کی مصارعہ، قتل اولہ جفنی محلہ کلیر اولدینتی اکلان
 ینہ سورہ آل عمرانہ منافقینک احوالی حکایہ اولہ روق (ہر نہ زبانی
 منافق لردن سفرہ ویاغزایہ کیدوبدہ وفات ایدنلر اولسہ یکدیگریہ دیونلر
 یانمزدہ بولنلر لردی قتل اولتاز لردی، دیرلر کہ بوسوز لری جناب حق طرفدن
 بویکسملرک قلبرینہ الفا اولتان غم واسف نتیجہ سیدر . بناء علیہ حرب
 وقاتل وسیلہ قطع آجال دکلدر) بیورلشدور .

ایقہ یوقاریہ درج ایتدیکنز شو مثال لردہ (قدر) مسئلہ سی تقدیم
 ایدلکدہ ایدی .

یالکنز منافق لردک شہادت لردہ قالمیوردی . بر طرفدن دہ مشرکلرک استہزا
 قصدیلہ الفا ایتدیکی بر طاقم مسائل دہ انضمام ایدیوردیکہ قرآن میندہ آنلردہ
 حکایہ بیورلشدور . از جملہ سورہ نحلہ مشرکلرک (لوشاء اللہ ماعیدنا من دونہ
 من شیء نحن ولا آباؤنا = اگر اللہ تعالیٰ دیلہ سیدی نہ یز ، نہ دہ بابا لریمز
 کند یسندن بشقہ بر معبود طانماز و عبادت ایتزدک) دیدکلری ، و سورہ
 یسن دہ دہ فقیر لری اتفاقہ وقوع بولان مشفقانہ تبلیغہ قارش (انطعم من لو
 یشاء اللہ اطعمہ = اللہ جل جلالہ) ایتہ سیدی بوقفیر لری اطعام ایدردی .
 آنک باقدینی کیمہ لری بز می بسلیہ جکتر) یولندہ کی استہزائی حکایہ
 بیورلقدہ در کہ بوسوز لردہ (جبر) مسئلہ سنک اساسنی تصریح ایتکدہ در .

کتاب و سنتدہ حضرت پیغمبرم قارش سؤال ایرادندن وقوع بولان
 تحذیرلر ، (ہر خاطر یکترہ کلنی ہی محترمندن سؤال ایتیکز) صورتندہ
 وارد اولان خبرلر بونوع جبر و قدر کی صواب مسائلہ ، هنوز تحدت
 ایجاب تولید ایدیلان وقایع مصنعه ، دنیوی و اخروی منفعت ترتیب ایتین
 احوالہ طائدور . یوقسہ علی الاطلاق سؤال واستفادن منع دکلدر . حضرت
 پیغمبرہ بوقدر دعاوی عرض ایدلش ، حاسبز استفتار وقوع بولش جانب
 نبویدندہ حکم و قوالری تعین و بیان بیورلشدور . اوچنچی مقالہ مزید دہ
 اشو منع و مساعدہ لری ایضاح ایدہ جکتر .

محمد کامل